

Nr 142

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms hög-
skola m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 104, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1956/57 till Bidrag till Stockholms högskola beräkna ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 108, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 2 mars 1956, föreslagit riksdagen att dels godkänna vad departementschefen förordat beträffande förstärkning av Stockholms högskolas personalorganisation, m. m., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1956/57, dels ock till Bidrag till Stockholms högskola för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 900 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* och herr *Aastrup* (I: 240) och den andra inom andra kammaren av herr *Rylander m. fl.* (II: 419), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte fatta beslut om inrättande från och med nästa budgetår vid Stockholms högskola av en preceptur i Ca 34 i civilrätt och en preceptur i Ca 34 i straffrätt;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon* (I: 525) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén* och fröken *Vinge* (II: 702), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättande från den 1 juli 1957 av en ordinarie professor i ämnet teaterhistoria vid Stockholms högskola eller, därest detta yrkande icke bifölles, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka nödvändigheten av att förslag om inrättande av ordinarie professor i ämnet teaterhistoria vid

Stockholms högskola från den 1 juli 1957 förelägges riksdagen vid så tidig tidpunkt att tillsättningsförfarandet kan vara avslutat om möjligt före ingången av höstterminen 1957;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mogård m. fl.* (I: 526) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* (II: 701), i vilka hemställts, att en personlig forskningsprofessur i romanska språk för professor Tilander inrättas vid Stockholms högskola från och med budgetåret 1956/57, samt att med professuren måtte förenas skyldighet att meddela forskningsundervisning samt att i filosofie licentiatexamen i romanska språk examinera de studerande, som därtill anmäler sig;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 538), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning om inrättande av en lärostol i filmhistoria, ett svenskt filminstitut och en statlig filmakademi.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i nämnda motioner hänvisas till motionerna II: 419, II: 538, II: 701 och II: 702.

Inledning

I »syfte att trygga Stockholms högskolas ställning och möjliggöra högskolans utveckling under så gynnsamma arbetsbetingelser, som omständigheterna medgiva», slöts år 1948 ett avtal mellan staten, Stockholms stad och högskolan rörande högskolans finansiering. Enligt detta avtal, som trätt i kraft den 1 juli 1949, fastställes stat för högskolan av Kungl. Maj:t. Till bestridande av den utgiftssumma som enligt den fastställda staten icke täckes av högskolans egna medel — (*anslagssumman*) — skall staten och Stockholms stad bidra enligt följande grunder:

a) När anslagssumman icke överstiger 4 800 000 kronor, bidrager staden med $\frac{1}{4}$ av densamma, dock högst med 700 000 kronor, och staten ansvarar för resten. Uppgår anslagssumman till mer än 4 800 000 kronor, utgår stadens bidrag med 1 200 000 kronor och resten täckes av staten.

b) I statens och stadens bidrag inräknas icke värdet å tomter och byggnader, som de upplåtit eller må komma att upplåta till högskolan.

c) Stadens bidrag bör i första rummet användas för tillgodoseende av de humanistiska och stats- och rättsvetenskapliga avdelningarnas behov.

Enligt den för högskolan för innevarande budgetår fastställda huvudstaten uppgår Stockholms stads bidrag till det för staden avtalsenliga maximibeloppet, 1 200 000 kronor, och statens bidrag till 6 738 000 kronor.

Då förutnämnda avtalsfråga anmäldes i propositionen 1948: 219 framhöll dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att det av ett flertal utredningar, i främsta rummet universitetsberedningen, socialvetenskapliga

forskningskommittén och naturvetenskapliga forskningskommittén, påvisats, att en betydande, både personell och materiell upprustning vore av nöden för att sätta Stockholms högskola i stånd att uppnå och bibehålla paritet med statsuniversiteten.

I två vid 1954 års riksdag väckta, likalydande motioner (I: 474 och II: 617) yrkades, bland annat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga en sådan plan för upprustning av Stockholms högskola, att högskolan vid utgången av budgetåret 1957/58 uppnått en för undervisningen betryggande effekt.

Med anledning av det i motionerna I: 474 och II: 617 framställda yrkandet om en upprustningsplan för Stockholms högskola förordade statsutskottet i sitt utlåtande nr 137 — under framhållande av nödvändigheten av att högskolan inom rimlig tid komme i paritet med universiteten i Uppsala och Lund — att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om att en översyn genom en på lämpligt sätt sammansatt organisationskommitté komme till stånd rörande högskolans nuvarande resurser, utbyggnadens lämpliga utformning, behovens angelägenhetsgrad, åtgärdernas fördelning på olika budgetår m. m. De dittills verkställda utredningarna i ämnet borde enligt utskottets mening utgöra en lämplig grund för kommitténs blivande arbete. Då ifrågavarande arbetsuppgifter näppeligen enligt statsutskottets mening kunde bli fullgjorda inom sådan tid, att resultatet av på desamma grundat förslag kunde föreläggas redan 1955 års riksdag, förutsatte utskottet, att Kungl. Maj:t utan hinder av det genom kommittén pågående utredningsarbetet vid budgetberedningen för budgetåret 1955/56 komme att tillgodose de ändamål vid högskolan, som kunde betecknas som särskilt angelägna. Statsutskottet hemställde, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 474 och II: 617, i vad de avsåge en upprustningsplan för Stockholms högskola, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av dittills verkställda utredningar för upprustning av högskolan och utarbetande av en organisationsplan härför i enlighet med vad av statsutskottet angivits i dess utlåtande. I skrivelse den 25 maj 1954, nr 323, anmälde riksdagen, att riksdagen fattat beslut i enlighet med vad utskottet föreslagit.

Genom beslut den 14 januari 1955 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en utredningsman för att utarbeta av den av riksdagen begärda organisationsplanen för upprustning av Stockholms högskola och verkställa de utredningar i övrigt, som utredningsmannen kunde finna påkallade i samband därmed. Tillika uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att vara utredningsmannen behjälplig vid utarbetande av en plan för tillgodoseende av högskolans lokalbehov. Genom beslut sistnämnda dag tillkallades såsom utredningsman för sagda ändamål byråchefen i ecklesiastikdepartementet Torsten Sigvard Arén.

Utredningsmannen för utarbetande av en organisationsplan för upprust-

ning av Stockholms högskola har den 27 december 1955 avgivit betänkande med utredning och förslag angående förstärkning av Stockholms högskolas personalorganisation, m. m. (stencilerat). Häröver har yttranden avgivits av kanslern för rikets universitet, efter hörande av styrelsen för Stockholms högskola och högskolans rektorsnämnd, samt av riksräkenskapsverket och statskontoret.

Utredningsmannen uttalar inledningsvis, att han funnit den del av utredningsuppdraget, som avser utarbetande av en plan för tillgodoseende av Stockholms högskolas lokalbehov, vara av så tidskrävande och omfattande natur, att en mera fullständig dylik plan icke kunnat framläggas i så god tid, att den kunde underställas 1956 års riksdag. Å andra sidan syntes det utredningsmannen angeläget, att den av riksdagen begärda organisationsplanen för högskolans upprustning i övrigt skulle kunna föreligga inom sådan tid, att den kunde läggas till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning av Stockholms högskolas anslagsäskanden redan för budgetåret 1956/57. Med hänsyn härtill har utredningsmannen ansett det lämpligt, att i det nu framlagda betänkandet i fråga om högskolans lokalförhållanden endast taga ställning till vissa byggnadsfrågor, vilka från högskolans sida upptagits i dess anslagsäskanden för nämnda budgetår. Utredningsmannen uttalar, att han har för avsikt att i ett senare betänkande framlägga en plan för tillgodoseende av högskolans lokalbehov i övrigt. Härefter anför utredningsmannen bland annat följande.

Vid utredningsarbetets fullgörande har för mig som vägledande framstått statsutskottets vid 1954 års riksdag understrykande av nödvändigheten av att Stockholms högskola inom rimlig tid kommer i paritet med universiteten i Uppsala och Lund. Vid bedömningen av högskolans personalbehov och behov av anslag till materiel m. m. har jag därför i stort sett endast ansett mig böra taga hänsyn till det nu aktuella studentantalet. Jag vill härvid även erinra om att chefen för ecklesiastikdepartementet med stöd av nådigt bemyndigande den 30 juni 1955 samma dag tillkallat särskilda sakkunniga, vilka antagit benämningen 1955 års universitetsutredning, med uppgift att utreda universitetens och högskolornas behov med hänsyn till det förutsedda starkt växande studentantalet i vårt land och det av samhällsutvecklingen ökade behovet av universitets- och högskoleutbildad arbetskraft. Icke minst för att möta det ökade behov av akademiska lärarkrafter, som denna utveckling medför, framstår det för mig såsom angeläget, att Stockholms högskolas personella och materiella resurser inom en ganska snävt begränsad tidsperiod bringas i paritet med universitetens i Uppsala och Lund. Vad beträffar personalorganisationen har jag ansett mig böra räkna med en treårsperiod, omfattande budgetåren 1956/57—1958/59, med huvudvikten lagd på de två första budgetåren, där ej lokalförhållandena föranlett till annat. Då det gäller att utarbeta en plan för tillgodoseende av högskolans lokalbehov, ligger det i sakens natur, att hänsyn måste tagas till det starkt växande studentantalet. Då utredningsuppdraget på detta område enligt mitt bedömande delvis kommer att sammanfalla med universitetsutredningens uppdrag, har jag för avsikt att samråda med utredningen vid byggnadsplanens uppgörande.

Stockholms högskolas omfattning

Stockholms högskola omfattar — förutom en allmän avdelning — en matematisk-naturvetenskaplig, en stats- och rättsvetenskaplig och en humanistisk avdelning. Någon motsvarighet till de teologiska och medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund finnes sålunda icke vid Stockholms högskola.

Enligt statistisk årsbok 1955 utgjorde antalet studerande vid Stockholms högskola hösten 1954 3 590. Vid denna tidpunkt uppgick det sammanlagda antalet studerande inom de juridiska och filosofiska fakulteterna vid universitetet i Uppsala till 4 175 och vid universitetet i Lund till 3 159.

I den av Kungl. Maj:t för budgetåret 1955/56 fastställda huvudstaten för Stockholms högskola balanserar utgifter och inkomster å ett belopp av 8 686 900 kronor. Under budgetåret 1949/50 — det första budgetår under vilket nu gällande avtal om högskolans finansiering tillämpades — utgjorde motsvarande belopp 3 306 000 kronor. Av följande i propositionen intagna sammanställning framgår de i huvudstaten för budgetåret 1955/56 och för budgetåret 1949/50 upptagna utgifts- och inkomstposternas storlek.

	Utgifter	
	Budgetår	
	1955/56	1949/50
1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	4 950 000	2 190 000
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	788 900	433 000
3. Materiel m. m.	760 000	336 000
4. Engångskostnader för materielanskaffning	200 000	40 000
5. Engångskostnader för byggnadsarbeten....	1 585 000	—
6. Bidrag till vissa institutioner	143 000	147 000
7. Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	260 000	160 000
	<hr/>	<hr/>
Summa kronor	8 686 900	3 306 000
<i>Inkomster</i>		
1. Avkastning från högskolans fonder	490 000	560 000
2. Avgifter från de studerande	190 000	395 000
3. Hyror och arrenden	30 600	25 500
4. Bidrag från enskilt håll	35 600	48 200
5. Diverse inkomster	2 700	4 800
6. Bidrag från Stockholms stad	1 200 000	700 000
7. Bidrag från staten	6 738 000	1 572 500
	<hr/>	<hr/>
Summa kronor	8 686 900	3 306 000

De sålunda lämnade siffrorna ger enligt utredningsmannen en viss bild av de ökade resurser, som efter nyssnämnda avtals ingående ställts till högskolans förfogande. I anslutning härtill framhåller utredningsmannen, att siffrorna för budgetåret 1955/56 dock måste ses mot bakgrunden av den

förändring av penningvärdet, som ägt rum efter budgetåret 1949/50, och att antalet vid högskolan nyinskrivna undergått en icke oväsentlig ökning sedan sistnämnda budgetår. Enligt av högskolan till utredningsmannen lämnade uppgifter har vid högskolan höstterminerna 1950—1954 nyinskrivits respektive 713, 965, 959, 1 025 och 1 028, innebärande en ökning med drygt 44 procent.

Utökning av personalorganisationen vid Stockholms högskola

Allmänna synpunkter

Utredningsmannen framhåller till en början, att den icke oväsentliga förstärkning av Stockholms högskolas personalorganisation, som vidtagits från och med innevarande budgetår, avgjort inneburit en viss inknappning av de äldre universitetens försteg i detta avseende. Särskilt i fråga om docentbefattningar och befattningar för såväl vetenskapligt utbildad som annan biträdespersonal inom de matematisk-naturvetenskapliga och humanistiska avdelningarna är, påpekar utredningsmannen, högskolan dock alltjämt eftersatt i förhållande till universiteten i Uppsala och Lund. Inom den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid högskolan vore antalet befattningar något högre än inom de juridiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund. Å andra sidan vore det totala antalet inom denna avdelning inskrivna studerande icke obetydligt större än motsvarande antal i Uppsala, respektive Lund. Med hänsyn härtill är enligt utredningsmannens mening en förstärkning av avdelningens personella resurser påkallad för att högskolan skall ernå paritet med universiteten.

Härefter anför utredningsmannen bland annat följande:

Frågan om den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen har emellertid under senare år varit föremål för utredning genom 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen. Kommittén har den 27 april 1953 avgivit betänkande i ämnet (SOU 1953: 15 och 16). Sedan universitetskanslern hört vederbörande universitets- och högskolemyndigheter och tagit del av de yttranden över betänkandet, vilka avgivits direkt till Kungl. Maj:t av andra myndigheter samt vissa organisationer och sammanslutningar, har kanslern i utlåtande den 16 december 1954 framlagt ett modifierat förslag till omorganisation av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen. Såväl kommitténs som kanslerns förslag innebär i fråga om Stockholms högskola en betydande utökning av personalorganisationen, särskilt inom den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen. Den i högskolans upprustningsplan upptagna förstärkningen av denna avdelnings personella resurser är mindre omfattande än enligt kommitténs och kanslerns förslag, men den ligger icke helt i linje med dessa

förslag. Med hänsyn härtill och då jag förutsätter, att frågan om en omorganisation av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen inom en snar framtid kommer att prövas av statsmakterna, anser jag mig icke böra framlägga förslag om någon utökning eller förändring i övrigt i fråga om stats- och rättsvetenskapliga avdelningens personalorganisation.

Utredningsmannen framhåller vidare, att en jämförelse mellan personaltillgången för olika ämnen, representerade inom de filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund, visat, att mer eller mindre betydande olikheter i många fall föreligger för ett och samma ämne såväl i fråga om antalet befattningar som dessas natur. Skillnaden i personaltillgång syntes i vissa fall vara föranledd av ett eller flera speciella skäl, såsom olikheter i forskningens omfattning och inriktning, i antalet studerande och dess fördelning på olika stadier, i undervisningens organisation och omfattning samt i lokalförhållanden, men i andra fall torde några dylika skäl icke vara för handen. Utredningsmannen påpekar, att samma ämnen ej heller är undantagslöst företrädda vid båda universiteten och att sålunda exempelvis professur i musikforskning endast finns i Uppsala och professur i jämförande språkforskning, särskilt indoeuropeisk, endast i Lund. Under berörda omständigheter måste en utökning av Stockholms högskolas personella resurser för undervisning och forskning i syfte att i detta avseende bringa högskolan i paritet med universiteten i Uppsala och Lund enligt utredningsmannens åsikt inriktas på att tillskapa en personalorganisation vid högskolan, vilken i stort sett kan anses likvärdig med universitetens. Utredningsmannen framhåller att en viktig faktor vid bedömning av lärarbehovet i de särskilda ämnena givetvis är det antal, som studerar ämnet. Denna faktor får dock enligt utredningsmannens mening icke överbetonas, bland annat därför att de uppgifter som står att få många gånger är tämligen osäkra. Lärarbehovet påverkades emellertid jämväl av många andra faktorer, såsom de studerandes fördelning på olika stadier, om särskilda ett-betygskurser och särskilda två-betygskurser för lägre filosofiska examina anordnas, om dylika kurser anordnas en eller två gånger per läsår och om särskilda licentiatkurser givas. I nu berörda avseenden föreligger, påpekar utredningsmannen, ofta för ett och samma ämne olikheter vid de skilda lärosätena, mången gång föranledda av bristande tillgång till lärarkrafter.

Högskolan uttalar till en början, att den av utredningsmannen företagna, utomordentligt noggranna och grundliga utredningen med full klarhet bekräftat vad tidigare utredningar fastslagit rörande de omfattande brister i högskolans personella och materiella utrustning, som måste fyllas för att sätta högskolan i stånd att prestera ett effektivt arbete i forskning och undervisning. Ett genomförande av utredningsmannens förslag innebär enligt högskolans åsikt, att några av de för närvarande mest kända luckorna i högskolans utrustning fyllas. Högskolan anser det dock nödvändigt att framhålla, att ett bifall till utredningsmannens förslag, särskilt i fråga om lärarbefattningar av lägre grader leder till ett tillstånd, som ej kan betecknas såsom full paritet med statsuniversiteten. Särskilt framhålles, att den all-

varliga brist i högskolans nuvarande utrustning, som betingas av det otillräckliga antalet assistent- och amanuensbefattningar, även vid ett bifall i full utsträckning till utredningsmannens förslag, endast kommer att delvis avhjälpas. För rekryteringen av de högre lärarbefattningarna och för den vetenskapliga forskningen vore dessa befattningar av utomordentligt stor betydelse. Högskolan anser sig därför med skärpa böra understryka, att den av utredningsmannen föreslagna personalförstärkningen utgör ett minimum av vad som erfordras för att bringa högskolan till den paritet med de äldre statsuniversiteten, vars uppnående inom rimlig tid av riksdagen betecknats som nödvändigt. Förslaget måste sålunda enligt högskolans mening obeskuret genomföras senast inom den angivna tidsfristen. Det synes högskolan vara av största vikt, att principbeslut härom fattas redan av 1956 års riksdag.

Universitetskanslern framhåller, att han funnit sig i stort sett kunna ansluta sig till de i utredningsmannens betänkande för treårsperioden 1956/57—1958/59 uppdragna riktlinjerna för högskolans upprustning. Här-efter anför kanslern i huvudsak följande.

Främst på grund av den korta remisstiden och vissa frågors nära samband med olika lokalproblem har jag emellertid icke funnit det möjligt att ingå på en prövning i detalj av de förslag, som hänför sig till budgetåren efter det nästkommande. Frågan om högskolans upprustning under budgetåren 1957/58 och 1958/59 kan komma att påverkas av de förslag, som är att förvänta från 1955 års universitetsutredning. Vidare torde i detta sammanhang böra erinras om att frågan om högskolans framtida organisation såsom akademiskt lärosäte alltjämt står öppen. Även detta spörsmål har nära samband med högskolans framtida uppbyggnad. Jag utgår emellertid från att åtgärder från Kungl. Maj:ts sida inom den närmaste tiden kommer att vidtas för närmare utredning av detta ärende. Till följd av angivna förhållanden är jag — med undantag för vad i organisationsplanen föreslagits med avseende å docentinstitutionen — nu allenast beredd att ta definitiv ståndpunkt till de i planen föreslagna åtgärderna för budgetåret 1956/57.

Statskontoret anser, att man vid en fortsatt upprustning av Stockholms högskola bör i vad gäller personalorganisationen lägga huvudvikten vid sådana områden, som är ägnade att befrämja en ökad utbildning av lärare för det högre skolväsendet. Med hänsyn till de betydande utgifter, som ett genomförande av de i betänkandet framlagda förslagen skulle komma att medföra för statsverket, kunde statskontoret icke underlåta att fästa uppmärksamheten vid det mellan staten, Stockholms stad och Stockholms högskola år 1948 ingångna avtalet rörande högskolans framtida ställning. I utlåtande över avtalsförslaget hade ämbetsverket uttalat farhågor beträffande de ekonomiska konsekvenserna av avtalet och bland annat pekat på att stadens bidrag vore maximerat till 1,2 miljoner kronor. Då förefintligheten av högskolan måste anses utgöra en mycket betydande förmån för Stockholms stad och dess invånare, kunde det med fog krävas, att staden i sin mån bidrage till högskolans fortsatta upprustning. Föredragande departementschefen hade vid anmälan av propositionen angående godkännande av förberörda avtal (prop. 1948: 219 s. 19) framhållit, att avtalet avsåge att i stora drag reglera den inbördes storleksordningen av statens och stadens gemensamma ekonomiska insatser för högskolans verksamhet och att det-samma icke garanterade högskolan ett visst minimitillskott av statsmedel.

Med hänsyn härtill förordar statskontoret, att förhandlingar upptages med staden i syfte att åvägabringa en revidering av avtalet i angiven riktning samt att statsmakterna i avvaktan på resultatet av dylika förhandlingar icke omedelbart binder sig för hela utbyggnadsprogrammet utan fattar beslut endast för ett budgetår i sänder.

Departementschefen

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

Den av utredningsmannen framlagda upprustningsplanen omfattar högskolans matematisk-naturvetenskapliga, humanistiska och allmänna avdelningar. Utredningsmannen har däremot icke ansett sig böra i upprustningsplanen medtaga högskolans stats- och rättsvetenskapliga avdelning, då frågan om en omorganisation av den juridiska utbildningen inom en snar framtid torde komma att prövas av statsmakterna.

Utredningsmannen räknar med att förstärkningen av de matematisk-naturvetenskapliga och humanistiska avdelningarnas personalorganisation skall genomföras etappvis under de närmaste tre budgetåren, med huvudvikten lagd på de två första budgetåren, där ej lokalförhållandena till annat föranleder.

Universitetskanslern och statskontoret har i sina remissyttranden bland annat berört frågan, huruvida statsmakterna nu bör taga ställning till utredningsmannens förslag i dess helhet eller allenast i de delar, som avser nästa budgetår. Därvid har kanslern på anförda skäl helt tillstyrkt utredningsmannens förslag i vad avser förstärkning av docentinstitutionen men i övrigt tagit definitiv ståndpunkt allenast till de för nästa budgetår föreslagna åtgärderna. Statskontoret har föreslagit, att förhandlingar om en revision av 1948 års avtal rörande högskolans finansiering upptages med Stockholms stad. I avvaktan på resultatet av förhandlingarna bör enligt ämbetsverkets mening statsmakterna icke omedelbart binda sig för hela utbyggnadsprogrammet utan fatta beslut endast för ett budgetår i sänder.

I anknytning till statskontorets uttalande vill jag här nämna, att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 10 februari 1956 tillkallat fyra sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning rörande Stockholms högskolas framtida ställning, med uppdrag tillika att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad och högskolan rörande statens, Stockholms stads och högskolans inbördes förhållanden i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende. De sakkunniga utgöres av universitetskanslern A. N. Thomson, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, boktryckaren S. P. Svensson, byråchefen i ecklesiastikdepartementet T. S. Arén och räntmästaren vid universitetet i Uppsala S. J. H. Lindblad. De sakkunniga har ålagts att hålla mig underrättad om arbetets fortgång och ställa sig till efterrättelse de direktiv för uppdragets fullgörande, som av mig kan komma att meddelas.

Som allmänt omdöme om utredningsmannens förslag vill jag uttala, att jag finner detsamma kunna i stort sett läggas till grund för en upprustning av högskolan.

Beträffande den i universitetskanslerns och statskontorets remissyttranden berörda frågan, huruvida ställning nu bör tagas till utredningsmannens förslag i dess helhet eller allenast i de delar, som avser nästa budgetår, vill

jag för min del framhålla, att en planmässig organisation av högskolans upprustning enligt min mening kräver ett klarläggande redan nu vilka högre vetenskapliga befattningar högskolan har att räkna med under de närmaste åren. Jag anser därför, att ståndpunkt nu i regel bör tagas till utredningsmannens förslag i vad det avser inrättande av nya professorer, laboraturer och docenturer under de närmaste tre budgetåren. Beträffande övriga av utredningsmannen framlagda förslag till ändringar i personalorganisationen torde däremot det aktuella ställningstagandet böra begränsas till att avse endast de förslag, som utredningsmannen ansett böra genomföras under nästa budgetår. Härför talar enligt min mening, bland annat, svårigheten att nu förutse de förändringar i statsuniversitetens personalorganisation, som kan finnas påkallade under budgetåren 1957/59.

Vad beträffar högskolans tre avdelningsbibliotek och ryska institutets bibliotek anser jag mig böra föreslå, att en organisationsundersökning kommer till stånd.

Förslag

Kungl. Ma:ts förslag i fråga om utökning av personalorganisationen m. m. innebär sammanfattningsvis i huvudsak följande (s. 21—73).

Forskardocentförfattningar

Inrättande under ett vart av budgetåren 1956/59 av en för matematisk-naturvetenskapliga, humanistiska samt stats- och rättsvetenskapliga avdelningarna gemensam forskardocentbefattning.

Matematisk-naturvetenskapliga avdelningen

Nya befattningar:

a) inrättande av ytterligare en professur i fysik från och med budgetåret 1958/59,

b) inrättande av en laboratur i analytisk kemi tidigast från och med budgetåret 1958/59,

c) inrättande från och med budgetåret 1957/58 av en laboratur i matematik med indragning samtidigt av en befattning som biträdande lärare i ämnet,

d) inrättande under ett vart av budgetåren 1957/59 av två docentbefattningar,

e) inrättande från och med budgetåret 1956/57 av följande nya befattningar:

- 1) två docenter,
- 2) två förste assistenter vid matematiska institutet,
- 3) två förste assistenter — i stället för två andre assistenter — och ett laboratoriebiträde i Ce 11 vid fysiska institutet,
- 4) en förste assistent — i stället för en andre assistent — och två förste amanuenser vid kemiska övningslaboratoriet,

- 5) ett laboratoriebiträde i Ce 11 och en vaktmästare i Ce 10 vid institutet för organisk kemi och biokemi,
- 6) en laborator i kvartärgeologi, särskilt tillämpad kvartärgeologi,
- 7) en förste assistent och en institutionsvaktmästare i Ce 14 vid geologiska institutet,
- 8) en tredje amanuens vid institutet för fysiologisk botanik,
- 9) en förste amanuens vid institutet för morfologisk botanik,
- 10) ett kanslibiträde i Ce 11 vid botaniska instituten,
- 11) en biträdande lärare i zoologi samt en förste assistent, en andre amanuens och en preparator i Ce 14 vid zootomiska institutet,
- 12) en laborator i zoofysiologi,
- 13) en andre assistent, en instrumentmakare i Ce 16 och ett förste laboratoriebiträde i Ce 15 vid Wenner-Grens institut,
- 14) ett laboratoriebiträde i Ce 11 vid genetiska institutet,
- 15) en förste amanuens vid geografiska institutet,
- 16) ett förste laboratoriebiträde i Ca 15 i stället för en institutionsvaktmästare i Ca 14 vid Wenner-Grens institut samt
- 17) en institutionsvaktmästare i Ca 14 i stället för en dylik befattningshavare i Ca 12 vid institutet för oorganisk och fysikalisk kemi med kemiska övningslaboratoriet.

Övriga förändringar från och med budgetåret 1956/57:

- a) höjning av kursanslaget (kostnad 900 kronor),
- b) ordinariesättning av två institutionsvaktmästartjänster i Ce 14 (en vid mineralogiska institutet och en vid botaniska instituten),
- c) ordinariesättning av en institutionsvaktmästartjänst i Ce 12 vid geografiska institutet.

Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen

Inrättande från och med budgetåret 1956/57 av en preceptur i Ca 34 i straffrätt.

Ett av högskolan framlagt, av universitetskanslern tillstyrkt förslag om inrättande från och med nästa budgetår av jämväl en preceptur i Ca 34 i civilrätt har departementschefen ej biträtt.

I de i anslutning till statsverkspropositionen väckta motionerna I: 240 och II: 419 har såsom förut nämnts yrkats, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte fatta beslut om inrättande från och med nästa budgetår vid Stockholms högskola av en preceptur i Ca 34 i civilrätt och en preceptur i Ca 34 i straffrätt. Beträffande motiveringen för detta yrkande torde utskottet få hänvisa till motionen II: 419.

Humanistiska avdelningen

Nya befattningar:

a) inrättande av fyra nya docentbefattningar från och med budgetåret 1957/58 samt fem från och med budgetåret 1958/59,

b) inrättande från och med budgetåret 1956/57 av följande nya befattningar:

- 1) tre docenter,
- 2) en förste assistent och ett kanslibitråde i Ce 11 samt en institutionsvaktmästare i Ce 12 i stället för en vaktmästare i Cg 11 vid psykologiska institutet,
- 3) en biträdande lärare i pedagogik samt en andre assistent och en andre amanuens vid pedagogiska institutet,
- 4) en professor i historia,
- 5) en andre amanuens vid seminariet för nordisk och jämförande forskning,
- 6) en andre amanuens vid socialvetenskapliga institutet (nationalekonomi),
- 7) en biträdande lärare i sociologi,
- 8) en biträdande lärare i statistik samt en kontorist i Ce 13 och ett räknebiträde i Cf 4—Ce 8 vid institutet för statistik,
- 9) en förste amanuens vid seminariet för nordiska språk,
- 10) en förste amanuens vid seminariet för tyska språket,
- 11) en biträdande lärare i spanska språket.

Övriga förändringar: höjning från och med budgetåret 1956/57 av kursanslaget (kostnad 8 000 kronor) samt ersättning åt universitetslektorn i spanska språket vid Uppsala universitet för undervisning i ämnet jämväl vid Stockholms högskola (kostnad 996 kronor).

Beträffande nedannämnda två professorer, vilka äro föremål för motionsvis framställda förslag, inhämtas följande.

Ordinariesättning av den för Agne Beijer personliga professuren i teaterhistoria. Teaterhistoria är examensämne endast vid Stockholms högskola, där en för Beijer personlig professur i detta ämne inrättades från och med den 1 juli 1946 genom att Stockholms stad ställde medel till förfogande för ändamålet. Beijer är samtidigt intendent för Drottningholms teatermuseum, till vars bibliotek och bildarkiv högskoleinstitutionen i teaterhistoria och undervisningen däri i huvudsak är förlagda. En andre intendent vid museet svarar för skötseln av biblioteket och bildarkivet. Utöver professuren finns icke någon befattning för ämnet vid högskolan. Högskolan har begärt att Beijers professur från och med den 1 juli 1956 ordinariesättes och därvid åberopat i huvudsak samma motivering, som i fjol anfördes till stöd för ett då framlagt av universitetskanslern tillstyrkt förslag om ordinariesättning av profes-

suren från och med den 1 juli 1955. Beträffande sistnämnda förslag uttalade departementschefen i 1955 års huvudtitel, att ställning till frågan om den fortsatta undervisningen i teaterhistoria icke behövde tagas redan nämnda år.

Universitetskanslern uttalar, att han — efter att ha erfarit att Beijer erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst till och med den 30 juni 1957 — icke funnit anledning taga ställning till förslaget att från och med den 1 juli 1956 överföra ifrågavarande professur till personalförteckningen över ordinarie tjänstemän.

Utredningsmannen uttalar, att såväl det relativt stora antalet studerande i ämnet teaterhistoria som den kulturella betydelsen av att ämnet alltfört finns företrätt i vårt land av en akademisk lärare i professors ställning utgör starka skäl för inrättande av en ordinarie professur i ämnet. Då Beijer erhållit rätt att kvarstå vid sin personliga professur till och med utgången av juni 1957, anser sig utredningsmannen böra föreslå, att en ordinarie professur i teaterhistoria inrättas vid Stockholms högskola från och med den 1 juli 1957. Utredningsmannen framhåller därvid, att ett nedläggande av professuren i teaterhistoria enligt hans mening skulle illa rimma med strävandena att bringa högskolans resurser i paritet med de äldre universitetens. Härefter anför utredningsmannen i huvudsak följande.

Vid de äldre statsuniversitetet finns flera av professorer företrädde ämnen inom de filosofiska fakulteterna, vilka ämnen saknar motsvarighet vid högskolan. Så finnes t. ex. en ordinarie professur i musikforskning vid universitetet i Uppsala.

Drottningholmsteaterns bibliotek och bildarkiv fungerar såsom högskoleinstitution. Detta förhållande torde ha sin grund i den omständigheten, att Beijer i sin egenskap av intendent för Drottningholms teatermuseum är föreståndare för dess bibliotek och bildarkiv, och någon formell upplåtelse av dessa till högskolan för undervisning och forskning synes icke föreligga. I skrivelse den 2 november 1955 till universitetskanslern har Drottningholms teatermusei nämnd meddelat, att nämnden är beredd upplåta de för teatermuseets arkiv och bibliotek m. m. av nämnden förhyrda lokalerna i fastigheten Linnégatan 7 i Stockholm (frånsett de av kungl. teatern och det svenska ITI-rådet disponerade rummen) såsom institution för ämnet teaterhistoria vid Stockholms högskola, därest en ordinarie professur i ämnet inrättas vid högskolan efter Beijers avgång från sin personliga professur i ämnet, dock under villkor att det till institutionens förfogande stående, från högskolan utgående materielanslaget komme att höjas med minst 1 000 kronor. Av högskolans anslag till materiel m. m. disponeras för innevarande budgetår 1 600 kronor för teaterhistoria. En höjning av dessa anslagsmedel med minst 1 000 kronor anser jag vara av behovet påkallad.

Statskontoret förklarar sig icke kunna biträda förslaget om överförande till ordinarie stat av den nu i övergångsstat uppförda personliga professuren i teaterhistoria. Som skäl härför anför ämbetsverket, att ifrågavarande professur endast i förhållandevis ringa utsträckning torde bli till omedelbart gagn för undervisningen.

Departementschefen har framhållit, att han med hänsyn till att *Beijer* erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst till och med den 30 juni 1957 icke funnit det nödvändigt, att ställning i år tages till frågan om inrättande av en ordinarie professur i teaterhistoria.

I motionerna *I: 525* och *II: 702* har anförts följande.

I proposition nr 108 redovisas de överväganden, som skett inom berörda myndigheter om inrättandet av en ordinarie professur vid Stockholms högskola i teaterhistoria, då nuvarande professorn *Agne Beijer* avgår med pension från den av honom innehavda personliga professuren i ämnet. Såväl högskolan som den särskilde utredningsmannen har förutsatt att en sådan professur skall inrättas. Då professor *Beijer*, som innevarande år fyller 68 år, erhållit förlängt tillstånd att kvarstå i tjänsten intill den 1 juli 1957, har utredningsmannen funnit det naturligt att den nya professuren inrättas från detta datum. *Departementschefen* har på denna grund inte funnit det nödvändigt att nu taga ställning till frågan.

Vi vill starkt understryka att denna frågas avgörande redan länge fördröjts, vilket icke varit till gagn vare sig för de studerande i ämnet eller dem som närmast berörs av den blivande professorskonkurrensen i ämnet. Flera sökande inom ämnet litteraturhistoria torde dock vara beredda att, därest redan nu ett beslut om professurens inrättande fattas, fullborda sina meriteringsarbeten i en riktning som väl gagnar en fullvärdig konkurrens kring den nya professuren.

Skulle först 1957 års riksdag komma att fatta beslut om den nya professurens inrättande, innebär det att den ordinarie befattningshavaren *ingalunda* kan träda till från 1 juli samma år. Trots de upprepade förlängningar av professor *Beijers* tjänstetid som nu har skett skulle alltså ett ytterligare provisorium ifrågakomma, kanske över ett helt läsår.

Personlig forskningsprofessur i romanska språk för professorn i romanska språk vid högskolan *A. G. Tilander*. Romanska språk företrädes vid ettbart av universiteten och vid Stockholms högskola av en professur i romanska språk. *Tilander*, som är född den 22 juli 1894, är sedan den 1 november 1937 innehavare av den vid högskolan inrättade professuren i romanska språk. *Högskolan* har begärt, att en för *Tilander* personlig forskningsprofessur i romanska språk inrättas från och med nästa budgetår. Till stöd för förslaget — motsvarande förslag framfördes av högskolan redan i anslagsäskanden för innevarande budgetår — har högskolan anført bland annat följande.

Tilander har under sin vetenskapliga bana gjort insatser såsom forskare inom större delen av det romanska språkområdet. Inom vissa delar av området är dessa insatser betydande, på några av dem banbrytande. Det är i första hand inom hispanistiken, som han vunnit internationellt erkännande. Genom sina arbeten rörande de medeltida spanska landskapslagarna har han förvärvat ställningen som en av vår tids ledande hispanister. Han är den förste, som underkastat detta rika område ett grundligt studium, och han har lyckats draga fram i ljuset flera hittills okända eller såsom förlorade betraktade lagar. I början av förra året erhöi professor

Tilander av kungl. spanska akademien och av lokala myndigheter i Navarra det för svensk forskning hedrande uppdraget att utgiva den gamla landskapslagen för Navarra. Utgåvan av denna lag anses grundläggande för den ordbok över fornspanska språket, som förberedes av den spanska akademien.

Tilander har emellertid även på andra områden gjort högst betydande insatser. Sålunda har han i ett flertal arbeten behandlat med jakt och djurfrågor sammanhängande filologiska spörsmål och därvid utfört ett pionjärarbete på ett okänt fält. Tilanders forskning omfattar textutgivning, textkritik, käll- och handskriftstudier, dialektforskning, syntax, ordforskning och etymologi. På det senare området har Tilander producerat ett hundratal arbeten, flera av betydande omfattning. Det skulle utan tvivel vara av största värde om Tilander, som sålunda tillvunnit sig en mycket framstående ställning på det språkvetenskapliga området, finge tillfälle att ostörd ägna sig åt sitt vetenskapliga arbete. Den omfattande examinationen inom ämnet romanska språk och övriga med professuren förbundna ämbetsgöromål är förvisso till hinder för en önskvärd koncentration på det mödosamma forskningsarbetet inom Tilanders specialområden. Det naturligaste sättet att lösa problemet är att en personlig forskningsprofessur i romanska språk inrättas för Tilander. Genom tillkomsten av en sådan professur skulle Tilander tillförsäkras ostörd arbetsro under de sista åren av sin ämbetstid, så att han under denna tid finge tillfälle att fullborda det banbrytande vetenskapliga arbete, som han på ett så fruktbringande sätt inlett.

Därest den föreslagna professuren inrättas, bör med densamma förenas viss skyldighet att meddela forskningsundervisning samt att i filosofie licentiatexamen i romanska språk examinera de studerande, som därtill anmäler sig.

Universitetskanslern understryker i utlåtande över högskolans anslagsäskanden för nästa budgetår, att Tilander genom sin forskargärning tillvunnit sig en mycket framstående ställning på det språkliga området. Kanslern är ense med högskolan om betydelsen av att Tilander tillförsäkras sådana arbetsförhållanden under de sista åren av sin ämbetstid, att han därunder kan ägna sig åt det banbrytande vetenskapliga arbete, som han på ett så fruktbringande sätt inlett. Kanslern tillstyrker därför, att för Tilander från och med den 1 juli 1956 inrättas en personlig forskningsprofessur i romanska språk. I likhet med högskolan anser kanslern, att med denna professur bör förenas skyldighet att meddela forskningsundervisning samt att i filosofie licentiatexamen i romanska språk examinera de studerande, som därtill anmäler sig.

Utredningsmannen framhåller till en början, att han funnit ett genomförande av förslaget om inrättande av personlig forskningsprofessur i romanska språk för professorn Tilander vara en mycket angelägen åtgärd. Han tillstyrker därför varmt, att en dylik professur inrättas från och med nästa budgetår. Med denna professur bör enligt utredningsmannens mening förenas skyldighet att meddela forskningsundervisning samt att i filosofie licentiatexamen i romanska språk examinera de studerande, som därtill anmäler sig.

Statskontoret förklarar sig icke kunna biträda förslaget om inrättande av en personlig forskningsprofessur i romanska språk för Tilander och åberopar till stöd härför, att den ifrågasatta professuren endast i förhållandevis ringa utsträckning torde bli till omedelbart gagn för undervisningen.

Departementschefen har ej heller i år ansett sig kunna biträda förslaget om en personlig forskningsprofessur för Tilander.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 526* och *II: 701* om inrättande av ifrågavarande forskningsprofessur i romanska språk har anförts i huvudsak följande.

Inledningsvis vill vi framhålla att universitetens och högskolornas syfte är forskning och undervisning. Professorerna har nu genom den starka tillströmningen av studerande till vissa ämnen genom den ökade examinationsbördan fått den tid de kan ägna åt forskning mycket starkt beskuren. Detta måste anses vara en synnerligen olycklig utveckling, som i det långa loppet måste få allvarliga följder.

Professor Tilander har — som nämnes i propositionen — tillvunnit sig en mycket framstående ställning på det språkvetenskapliga området. Han har under många års mödosamma forskningar samlat ett synnerligen omfattande vetenskapligt material främst kanske på de spanska landskapslagarnas område. Detta ur rent språkliga synpunkter utomordentligt värdefulla material har även rättshistoriskt och etnologiskt intresse genom sin stora rikhaltighet, som möjliggör en kartläggning av den dåtida i vissa fall mycket ålderdomliga rättsuppfattningen. Dessa landskapslagar har även ur svensk synvinkel sitt stora intresse genom att den germanska rätten genom förmedling av västgoterna haft ett delvis mycket stort inflytande på rättsbildningens område. Värdet av detta forskningsarbete belyses törhända främst av att Tilander helt nyligen kallats till ledamot av den kungl. spanska akademien, en — speciellt för en utlänning — mycket hedrande utmärkelse. Detta synnerligen omfattande och värdefulla material måste emellertid bearbetas och utgivas för att bli helt användbart för undervisning och vidare forskning. För att bereda professor Tilander, som är född 1894, tillfälle att med obruten kraft fullfölja sitt utomordentligt fruktbara och banbrytande forskningsarbete, måste det anses väsentligt att den för Tilander föreslagna personliga professuren inrättas så snart som möjligt.

Kansliet och kassaförvaltningen m. m.

Nya befattningar:

- a) amanuensbefattning i Cf 19—Ce 25,
- b) tre kontorsbiträdestjänster i Cf 4—Ce 8.

Övriga förändringar:

- a) ordinariesättning av två kontoristtjänster i Ce 13 (en vid kansliet och en vid kassaförvaltningen),
- b) ordinariesättning av en kanslibitträdestjänst i Ce 11 vid kansliet,
- c) ordinariesättning av en expeditionsvaktjänst i Ce 10,
- d) ordinariesättning av en telefonisttjänst i Ce 8.

Övriga förslag

Anvisande av 6 800 kronor till arvoden åt högskolans dekaner (sammanhänger med frågan om utfärdande av nya universitetsstatuter).

Sammanlagt innebär Kungl. Maj:ts förslag, inberäknat vissa automatiska anslagsökningar till följd av löneklassuppflyttningar, allmänna lönehöjningen m. m., en höjning för nästa budgetår av utgiftsposten till avlöningar med 1 217 000 kronor till 6 167 000 kronor.

Bidrag till vissa institutioner

I gällande huvudstat för Stockholms högskola är denna utgiftspost uppförd med 143 000 kronor. Genom beslut den 17 juni 1955 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1955:260 anmälda beslut medgivit, att posten må under budgetåret 1955/56 överskridas med 9 900 kronor.

Departementschefen har föreslagit att posten för nästa budgetår uppföres med 153 000 kronor.

Omkostnader

Denna utgiftspost i huvudstaten är nu uppförd med 788 900 kronor.

Departementschefen har förordat att posten för nästa budgetår höjes med 179 100 kronor till 968 000 kronor.

Materiel m. m.

Utgiftsposten till Materiel m. m. är nu uppförd med 760 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt en uppräknig av posten med 65 000 kronor.

Nyanskaffning av apparater m. m.

I Stockholms högskolas huvudstat har alltsedan budgetåret 1949/50 varit uppförd en utgiftspost till Engångskostnader för materielanskaffning, avsedd att disponeras för förnyelse och utökning av högskolans uppsättning av instrument och apparater m. m. Under denna utgiftspost har för innevarande budgetår anvisats 200 000 kronor.

Departementschefen har föreslagit att utgiftspostens rubrik i huvudstaten ändras till Nyanskaffning av apparater m. m. samt tillstyrkt, att medelsanvisningen för nästa budgetår höjes med 50 000 kronor till 250 000 kronor.

Engångskostnader för byggnadsarbeten

För innevarande budgetår har 1 585 000 kronor anvisats till engångskostnader för byggnadsarbeten.

Departementschefen föreslår, att ifrågavarande utgiftspost för nästa budgetår upptages med 2 000 000 kronor och fördelas sålunda:

1. Putsning av fasaden å högskolans kanslibyggnad	60 000
2. Inredning och utrustning av kanslibyggnaden	50 000
3. Nybyggnad för fysiska institutet	1 690 000
4. Utarbetande av program och ritningar m. m. till nybyggnad för kemiska övningslaboratoriet och institutet för oorganisk och fysikalisk kemi	100 000
5. D:o för de botaniska instituten	100 000

Summa kronor 2 000 000

Departementschefen har beträffande dessa frågor anfört bland annat följande.

Genom beslut den 17 juni 1955 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att, i samråd med högskolan och utredningsmannen, verkställa en översyn av det från högskolans sida framlagda byggnadsprogrammet för nybyggnad för dess fysiska institut. Översynen är icke avslutad. Högskolan har, utgående från att nybyggnaden kommer att förläggas invid Norrtulls sjukhus inom kvarteret Mimer, beräknat byggnadskostnaderna till 5 100 000 kronor. Hittills har för ändamålet anvisats 1 150 000 kronor. Utredningsmannen framhåller, att byggnadsföretaget sannolikt kan påbörjas först hösten 1956, och anser med hänsyn härtill en medelsanvisning av ytterligare 1 000 000 kronor för nästa budgetår i och för sig tillräcklig. För att under de närmaste budgetåren erhålla en jämnare anslagsfördelning på här ifrågavarande utgiftspost föreslår emellertid utredningsmannen, att till byggnadsföretaget för nästa budgetår anvisas 1 690 000 kronor. Jag anser mig böra biträda utredningsmannens förslag.

Såsom av det föregående framgår har byggnadsstyrelsen inkommit med förslag till överenskommelse mellan Stockholms stad och kronan rörande upplåtelse med tomträtt av del av kvarteret Mimer för nybyggnaden för högskolans fysiska institut m. m. Den tomträttsavgäld, som kronan enligt överenskommelsen skulle erlägga, har för den närmaste tioårsperioden beräknats till 118 000 kronor per år. Enligt överenskommelsen äger kronan rätt att förvärva det upplåtna markområdet med äganderätt, därest kronan till staden överlåter mark, som i värde motsvarar det upplåtna området och som till belägenhet och i övrigt kan av staden godtagas. Över avtalsförslaget torde yttrande böra inhämtas från de nyligen tillkallade sakkunniga för utredning och förhandlingar rörande Stockholms högskolas framtida

ställning. Kungl. Maj:t torde först härefter få taga ställning till avtalsförslaget. Ifrågakommande tomträttsavgäld torde böra bestridas av byggnadsstyrelsen från den i staten för allmänna fastighetsfonden upptagna utgiftsposten till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden. Härvid torde, därest riksdagen icke framställer erinran häremot, byggnadsstyrelsens delfond böra tillgodoföras mot avgälden svarande belopp från förslagsanslaget till Ersättning för vissa till Stockholms högskola upplåtna lokaler. Som en följd härav kan belastningen å detta anslag komma att för innevarande och nästa budgetår avsevärt överstiga anslagsbeloppet.

Till frågan om nybyggnad i kvarteret Bergsmannen mindre av annexet till institutet för organisk-kemisk forskning, för vilken nybyggnad kostnaderna preliminärt beräknats till 350 000 kronor, torde Kungl. Maj:t få taga ställning, sedan utredningen i ärendet avslutats. Därest utredningen skulle ge vid handen, att nybyggnaden bör komma till stånd och därvid lämpligen utföras i samband med byggnadsarbeten å angränsande fastigheter i samma kvarter, torde Kungl. Maj:t få besluta härom. För nybyggnaden under nästa budgetår ifrågakommande kostnader torde böra bestridas ur de för nybyggnaden för högskolans fysiska institut beräknade medlen.

Pensioner och livräntor

Utgiftsposten Pensioner och livräntor är i högskolans huvudstat för budgetåret 1955/56 uppförd med 260 000 kronor.

Departementschefen har beräknat, att för nästa budgetår under förevarande post erfordras ett belopp av 300 000 kronor, vilket innebär en höjning med 40 000 kronor.

Terminsavgifter

Departementschefen har föreslagit, att terminsavgifterna vid Stockholms högskola skola avskaffas från och med nästa budgetår och därvid anført följande.

Terminsavgifter uttages för närvarande endast vid Stockholms högskola, de tekniska högskolorna och handelshögskolorna samt farmaceutiska institutet. Terminsavgifterna vid de tekniska högskolorna har redan till viss del avvecklats. I årets statsverksproposition har förslag framlagts om ett totalt slopande från och med nästa budgetår av terminsavgifterna vid de tekniska högskolorna och handelshögskolorna samt farmaceutiska institutet. Det synes mig följdriktigt, att motsvarande åtgärd nu vidtages även för Stockholms högskolas del. I likhet med utredningsmannen och statskontoret förordar jag sålunda, att terminsavgifterna vid Stockholms högskola helt avskaffas från och med nästa budgetår. Vid bifall härtill bör den nu med 190 000 kronor uppförda inkomstposten Avgifter från de studerande utgå ur högskolans huvudstat.

Anslagsbehovet

Högskolans inkomster — utöver statsbidrag och bidrag från Stockholms stad — har av *departementschefen* beräknats sålunda:

Avkastning från högskolans fonder	500 000
Hyror och arrenden	23 600
Bidrag från enskilt håll	35 600
Diverse inkomster	3 800
	Summa kronor 563 000

Såsom av den föregående redogörelsen framgått har huvudstatens utgiftssida beräknats sålunda:

Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	6 167 000
Bidrag till vissa institutioner	153 000
Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	968 000
Materiel m. m.	825 000
Nyanskaffning av apparater m. m.	250 000
Engångskostnader för byggnadsarbeten	2 000 000
Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	300 000
	Summa kronor 10 663 000

Departementschefen har i detta sammanhang anfört följande.

Anslagssumman skulle vid bifall till vad jag föreslagit komma att uppgå till (10 663 000 — 563 000 =) 10 100 000 kronor, varav Stockholms stads bidrag utgör maximibeloppet 1 200 000 kronor och statens bidrag återstoden eller 8 900 000 kronor. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola bör alltså för nästa budgetår uppföras med sistnämnda belopp, vilket innebär en anslagshöjning med 2 162 000 kronor.

Utskottet

Kungl. Maj:t har på grundval av ett av byråchefen T. S. Arén såsom särskilt tillkallad utredningsman avgivit betänkande med organisationsplan för upprustning av Stockholms högskola framlagt förslag till en avsevärd förstärkning av högskolans personella och materiella resurser. För nästa budgetår föreslås sålunda inrättande av ett 50-tal nya tjänster, däribland en professur i historia, en laboratur i kvartärgeologi, särskilt tillämpad kvartärgeologi, en laboratur i zoofysiologi, en preceptur i straffrätt samt en forskardocentbefattning och fem docentbefattningar. Kungl. Maj:ts förslag innebär vidare, att beslut redan nu fattas om inrättande av ytterligare en professur i fysik (från och med budgetåret 1958/59), en laboratur i analytisk kemi (tidigast från och med budgetåret 1958/59) och en laboratur i matematik (från och med budgetåret 1957/58) ävensom två forskardocentbefattningar, att tillföras högskolan med en vart och ett av

budgetåren 1957/58 och 1958/59, samt tretton docentbefattningar, att tillkomma sex från och med budgetåret 1957/58 och sju från och med budgetåret 1958/59.

Under utgiftsposterna till materiel och nyanskaffning av apparater m. m. förslås anslagsförstärkningar med respektive 65 000 och 50 000 kronor. Utgiftsposten till engångskostnader för byggnadsarbeten har upptagits med 2 000 000, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en höjning med 415 000 kronor.

Sammanlagt innebär Kungl. Maj:ts förslag en höjning av anslaget till Bidrag till Stockholms högskola med 2 162 000 kronor, varvid Kungl. Maj:t räknat med bortfall av en inkomstpost å 190 000 kronor, föranledd av att departementschefen förordat, att terminsavgifterna vid högskolan helt avskaffas från och med nästa budgetår.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framställda olika förslag, innefattande jämväl slopande av terminsavgifterna. I detta sammanhang får utskottet hänvisa till vad utskottet anfört och hemställt i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 55, punkten 4, rörande avskaffande av vissa kvarvarande avgifter vid universitet och högskolor.

I motionerna I: 240 och II: 419, såvitt här är i fråga, har förslag framställts om inrättande vid Stockholms högskola av dels en preceptur i straffrätt, dels ock en dylik befattning i civilrätt. Förstnämnda yrkande överensstämmer med vad Kungl. Maj:t i ärendet nu förordat, varför motionen i denna del icke torde böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Vidkommande yrkandet om inrättandet jämväl av en preceptur i civilrätt från och med nästa budgetår, vill utskottet — under hänvisning till vad utskottet i motsvarande fråga berörande Lunds universitet anfört i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 78, punkten 7 — understryka att utskottet utgår från att motionärernas ifrågavarande förslag kommer att bli tillgodosett i samband med förväntat förslag till 1957 års riksdag angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen. Utskottet är därför icke berett att nu tillstyrka bifall till vad i motionen hemställts ifråga om inrättande redan från och med nästa budgetår av ifrågavarande preceptur i civilrätt.

Beträffande professuren i teaterhistoria får utskottet erinra om att vederbörande högskolemyndigheter och kanslern för rikets universitet i sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 begärt, att den för Agne Beijer personliga professuren i ämnet måtte ordinariesättas från och med nämnda budgetår. Departementschefen fann — under erinran om att Beijer väntades avgå med pension den 30 juni 1956 — att ställning till frågan om den fortsatta undervisningen i teaterhistoria icke behövde tagas redan vid 1955 års riksdag. Med anledning av ett i motion (II: 330) gjort yrkande av samma innebörd som det av högskolemyndigheterna och kans-

lern framställda förslaget framhöll utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1955:55, att utskottet i likhet med departementschefen icke fann nämnda fråga behöva avgöras för det dåvarande, varför utskottet avstyrkte bifall till nämnda motion. Utskottet förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t med hänsyn till det stora antalet studerande i ämnet hade sin uppmärksamhet riktad på detta undervisningsproblem och noga beaktade de olika synpunkter — icke minst av internationell och kulturell art — som vore förknippade med ett framtida ställningstagande till förevarande spörsmål.

Kanslern har i sitt yttrande över högskolans anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 i anledning av begäran från högskolemyndigheternas sida att professuren i teaterhistoria måtte ordinariesättas från och med den 1 juli 1956 framhållit, att han — efter att ha erfarit att Beijer erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst till och med den 30 juni 1957 — icke funnit anledning taga ställning till ifrågakvarande förslag.

Utredningsmannen har uttalat, att såväl det relativt stora antalet studerande i teaterhistoria som den kulturella betydelsen av att ämnet alltfört funnes företrätt i vårt land av en akademisk lärare i professors ställning utgjorde starka skäl för inrättandet av en ordinarie professur i ämnet. Ett nedläggande av professuren i teaterhistoria skulle enligt utredningsmannen illa rimma med strävandena att bringa högskolans resurser i paritet med de äldre universitetens. Då Beijer emellertid erhållit rätt att kvarstå vid sin personliga professur till och med utgången av juni 1957 ansåg sig utredningsmannen böra föreslå, att nämnda ordinarie professur inrättades från och med den 1 juli 1957.

I detta sammanhang torde böra uppmärksammas, att kanslern, beträffande de i utredningsmannens betänkande uppdragna riktlinjerna för högskolans upprustning, på anförda skäl funnit sig — med undantag för vad i organisationsplanen föreslagits rörande docentinstitutionen — beredd att allenast taga definitiv ståndpunkt till de i planen föreslagna åtgärderna för budgetåret 1956/57.

Med hänsyn till att Beijer erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst till och med den 30 juni 1957 har departementschefen för sin del icke funnit det nödvändigt att ställning nu tages till frågan om inrättande av en ordinarie professur i teaterhistoria.

I motionerna I: 525 och II: 702 har yrkats, att riksdagen måtte besluta inrättande från och med den 1 juli 1957 av ifrågakvarande ordinarie professur, alternativt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka nödvändigheten av att förslag om inrättande av professuren från och med den 1 juli 1957 förelades riksdagen så tidigt, att tillsättningsförfarandet kunde vara avslutat om möjligt före ingången av höstterminen 1957.

Utskottet finner i likhet med departementschefen det icke nödvändigt

att ställning nu tages till frågan om ordinariesättande av omförmälda professur, varför utskottet avstyrker bifall till det i motionerna därom gjorda yrkandet. Utskottet är icke heller berett att tillstyrka motionärernas alternativt framställda förslag om skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Betydelsen av att ämnet teaterhistoria även efter Beijers avgång kommer att företrädas av en akademisk lärare i professors ställning har understrukits av de akademiska myndigheterna och senast starkt framhållits av utredningsmannen. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande instundande höst till förevarande fråga beaktar de enligt utskottets mening starka skäl, som anförts för att ett nedläggande av professuren icke bör komma i fråga.

Departementschefen har icke ansett sig böra biträda ett av högskolemyndigheterna och kanslern åter framfört förslag — vilket är av samma innebörd som det i motionerna I: 526 och II: 701 gjorda yrkandet — om inrättande av en personlig forskningsprofessur i romanska språk för professor vid högskolan A. G. Tilander. Vid sin prövning av förevarande fråga har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka bifall till det i nyssnämnda motion framställda förslaget.

Utskottet avstyrker jämväl bifall till motionen II: 538, vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning rörande inrättande av en lärostol i filmhistoria, ett svenskt filminstitut och en statlig filmakademi.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 240 och II: 419, dessa motioner såvitt här är i fråga, ävensom motionerna I: 525 och II: 702 samt I: 526 och II: 701,

a) godkänna vad departementschefen förordat beträffande förstärkning av Stockholms högskolas personalorganisation, m. m.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen anför;

c) godkänna följande huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1956/57:

H u v u d s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar, förslagsvis	6 167 000
2. Omkostnader, förslagsvis	968 000
3. Materiel m. m.	825 000
4. Nyanskaffning av apparater m. m.	250 000
5. Engångskostnader för byggnadsarbeten ...	2 000 000
6. Bidrag till vissa institutioner	153 000
7. Pensioner och livräntor, förslagsvis	300 000
	Summa kronor 10 663 000

I n k o m s t e r

1. Avkastning från högskolans fonder	500 000
2. Hyror och arrenden	23 600
3. Bidrag från enskilt håll	35 600
4. Diverse inkomster	3 800
5. Bidrag från Stockholms stad	1 200 000
6. Bidrag från staten	8 900 000
	Summa kronor 10 663 000

d) till *Bidrag till Stockholms högskola* för budgetåret 1956/57 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 900 000 kronor;

II. att motionen II: 538 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 maj 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Gillström, Näsström, Boman, Pålsson, Einar Persson, Birger Andersson, Nils Theodor Larsson, Sunne, fröken Ranmark, herrar Söderberg och Arrhén; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, fröken Elmén, herrar Widén, Johansson i Mysinge, Cassel, Gustafsson i Stockholm, fröken Vinge, herrar Blidfors, Andreasson och Helén.

Reservation

av fröken *Vinge* och herr *Helén*.